

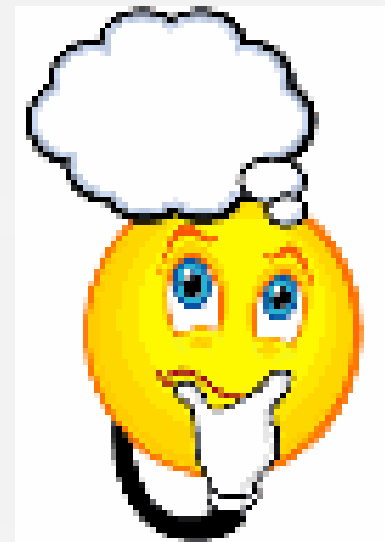
Урок 5.

Павло Тичина

Звернення до «вічних» тем, мотивів, особливості віршування; потужне ліричне «Я» як символ нової людини; поєднання тенденцій символізму, неоромантизму, експресіонізму, імпресіонізму. Художнє відтворення національно-визвольного пробудження народу, уславлення борців за вільну Україну

Поміркуйте!

- Учення про життєву силу, про якісні відмінності живої і неживої природи — це...
- Інтимна лірика з пейзажними картинами — це жанр вірша...
- Одним із перших оцінив і підтримав молодого Павла Тичину класик...
- Вірш-гімн весні, у якому П. Тичина славить прихід «квітами-перлами закосиченої» весни, — це...
- Духовною основою світогляду П. Тичини стала філософія...

Павло Тичина — один із найвидатніших українських поетів, рівних якому знайти дуже складно. Народжений у бідній родині, він бачив життя села, міста, церкви, літературної громади, інтелігенції особисто та зсередини. Тичина бачив національне відродження, радянське будівництво, бачив мир і війни — і все те викарбувалося на сторінках його книг. Поет, який бачив Україну в найрізноманітніших її проявах, переплавив її в собі, а потім виплеснув зі свого серця, подарувавши іншим.

Характеризуючи творчість Тичини 20-х років, ми бачимо, що він проявив себе як **патріот**, як **глибоко національний поет**. Йому притаманне гостре відчуття народного болю, він страждав і переживав разом з народом.

Молодий П. Тичина став натхненним співцем відродження нації, співцем єднання державотворчих сил України.

З великими надіями очікував поет революцію, бо вірив, що домогтися благородної мети можна лише таким шляхом. Та зіткнення з дійсністю викликали палкий протест, принесли розчарування.

- Згадайте, коли Павло Григорович написав свій перший вірш?
- Як В.Стус назвав П.Тичину? Чому?
- Що сказав Є.Маланюк про творчість Тичини?
- Як змінилася творчість П.Тичини в роки війни?
- Який висновок можна зробити про періоди творчості поета та тематику творів?

У віршах цього періоду ми бачимо прекрасні пейзажі. Також відчувається глибоке переживання селянської долі

**1906-
1932 рр.**

1932-1940 рр.

Періоди творчості П.Г.Тичини

Щоб залишитися живим, мати змогу писати, поет пішов на співпрацю з більшовиками. Писав на замовлення КП, оспівував більшовицьких вождів

**1941-
1967 рр.**

Тичина лишився на позиціях сталінізму, хоча певні твори засвідчували відродження колишнього духу кларнетиста

У грудні 1917 р. нова більшовицька влада розв'язує боротьбу проти УНР. Перед цим, демонструючи свою миролюбність, Центральна Рада наївно розпустила багатотисячне українське військо. Шлях на Київ було відкрито. І тоді кілька сотень юнаків, в основному київських студентів і гімназистів, вирушили назустріч ворогові, аби захистити столицю.

28–29 січня 1918 р. відбувся запеклий бій біля станції Крути (130 км від Києва). Близько 300 студентів і козаків стримували озброєну кількатисячну більшовицьку армію. Вони майже всі полягли на полі бою, проте втрати ворога становили майже дві тисячі убитих і поранених.

Завдяки цьому бою вдалося на кілька днів зупинити наступ на Київ. **28 студентів** потрапили в полон, після жахливих знущань їх стратили.

У березні 1918 р., коли Україну звільнили від більшовиків, тіла юнаків перевезли до Києва й урочисто поховали на легендарній **Аскольдовій могилі** над Дніпром.

Під впливом тих подій
П.Г.Тичина створив один
із найвідоміших своїх
віршів «*Пам'яті
тридцяти*».

Щоб не допустити
повторення подібних
ситуацій і їх проявів
у сьогоденні, ми маємо
пам'ятати трагічні
моменти історії. Вона
повинна стати для нас
корисним уроком.

Тичина П.Г.
ПАМ'ЯТІ ТРИДЦЯТИ
На Аскольдовій могилі
Похованих —
Грушників, мучаків українців,
Серед них, молодих,
На Аскольдовій могилі
Український цвіт —
Те кризавий по дорозі
Нам іти у світ.
На кого і заміла записав
Задинала рука? —
Ахитав сонце, грав літер
І Дніпро-река...
На кого замілася Кшиш?
Боже, покарай!
Тимчасово кожна дитина
Свій коханий край.
Возерли в Новім Замковіті
Землю і пам'ятіх, —
На Аскольдовій могилі
Похованих.

21 (11) березня 1918 р.

Дайте відповіді на питання

- ✓ Як ви вважаєте, який провідний мотив поезії?
- ✓ Хто є ліричним героєм поезії?
- ✓ Які символи ви побачили в поезії?
- ✓ Які синтаксичні особливості цього вірша?
- ✓ Які тропи бачимо в поезії?
- ✓ Чи можна вважати цей вірш історичним?
- ✓ Хто такий Каїн? Чому автор вводить образ братовбивці в текст?
- ✓ Чи актуальний цей твір у наш час?

Сюжетна основа твору — проста. Поховання на Аскольдовій могилі українців-воїнів. Проте твір більше емоційний, ніж розповідний. Читач дізнається про те, що тридцять воїнів поховали в одній могилі, що вони були молоді й славні, що навкруги буяла чарівна природа... Вони навіки залишили те, що найбільше любили — свою Україну.

Ліричний герой поезії — збірний образ. Це тридцять юнаків, які трагічно загинули за незалежність Батьківщини. Їхня мученицька смерть — початок кривавої дороги. Рядками «*По кривавій по дорозі/ Нам іти у світ*» автор ніби роздумує — а скільки їх іще загине?

У поезії багато символів. *Сонце, вітер, Дніпро* — символи життя, можливого щастя, радощів, *Кривава дорога* — нещасливе майбутнє.

Символічний і образ *Каїна*. Те, що загинули дуже юні, а навкруги буяє життя, ще більше загострює усвідомлення такого тяжкого лиха, такої втрати, неприродності смерті. Разом із юнаками загинули і їхні ненароджені діти, онуки, правнуки, яким так і не судилося побачити свою Україну.

Емоційному наснаженню твору сприяють стислі речення, точні вислови, закінченість думки у двох коротких рядках. Вірш короткий, як сплеск болісної розповіді. Розділові знаки: тире, двокрапка, багатокрапка, знак оклику й знак питання, однакове закінчення й початок твору — усе сприяє створенню відповідного настрою, наростанню емоцій.

Влучні **епітети** (*славних, молодих, коханий, кривавих*) і **метафори** (*сонце квітне, вітер грає, рука посміла знятись*) художньо збагачують твір.

Підсилює експресивність твору **своєрідність художньої форми**: твір не поділений на строфи. Крім того, така побудова твору допомагає автору досягти **динаміки, цілісності поезії**. Ритм вірша нагадує дихання вкрай схвильованої людини.

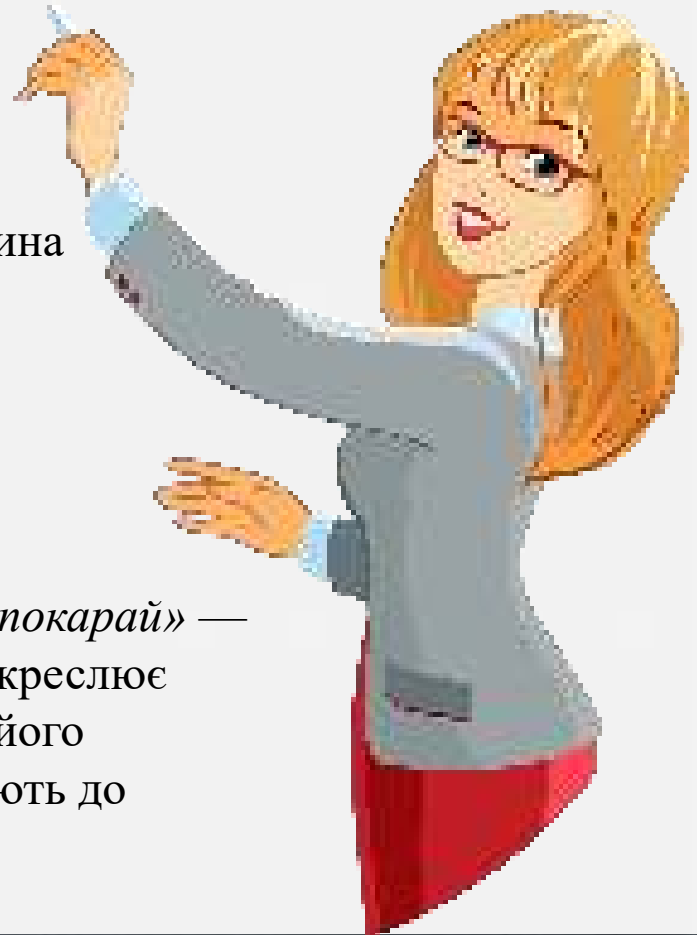
Вірш «*Пам'яті тридцяти*» належить до **громадянської лірики**. У творчості Павла Тичини він займає помітне місце. Це поетична **епітафія** на могилу загиблих бійців студентського куреня

Використовуючи **біблійських персонажів**, Тичина акцентує увагу на несправедливості, що існує у світі, у суспільстві. Адже «провиною» цих юнаків було тільки те, що *«понад все вони любили свій коханий край»*. Тому для поета вони — мученики, святі, їх убивця — **Каїн**, братовбивця (автор говорить про «допомогу» українському народові з боку російської армії. Каїн — символ підлої зради, кровопролиття).

Для повнішого розкриття ідеї твору П. Тичина вдається до **антитези**: *«Квітне сонце, грає вітер І Дніпро-ріка...»* — *«Вмерли в Новім Заповіті...На Аскольдовій могилі Поховали їх»*. Тут буянню життя протиставляється смерть.

«Новий заповіт», *«Слава святих»*, *«Боже, покарай»* — таке наближення до вічності ще більше підкреслює філософію буття, мораль, закони Всесвіту, його гармонію, ритм і єдність. Роздуми спонукають до **висновку**: жити слід за законами Вічності.

Один із перших рецензентів «Сонячних кларнетів» **Андрій Ніковський** сказав: *«Цей вірш єдиний у всій нашій сучасній поезії дав нечувано різку й геніально пластичну картину нашої української революції... Найкращий вірш нашої поезії про українське відродження, про перші наші ясні сподівання й почуття національного щастя та дальні соціальні й політичні бурі, анархію, кров».*

Ідеться про вірш **«Одчиняйте двері»**.

Одчиняйте двері —
Наречена йде!
Одчиняйте двері —
Голуба блакить!
Очі, серце і хорали
Стали,
Ждуть...

Одчинились двері —
Горобина ніч!
Одчинились двері —
Всі шляхи в крові!
Незриданими сльозами
Тьмами
Дощ...

Дайте відповіді на питання

- *Які картини поставали у вашій уяві під час читання вірша?*
- *Назвіть зорові образи твору, окресліть його кольорову гаму.*
- *Якою ви уявляєте собі наречену, що прийшла?*
- *Як ви собі уявляєте місце, де відбувається дійство?*
- *Як ви вважаєте, що означає заклик-рефрен «Одчинити двері»?*
- *Як письменник сприймає революцію?*

У вірші *«Одчиняйте двері»* П. Тичина змалював алегоричну картину **настання нового часу й змін**. Однак старе й хиже відступати не бажає. Замість хоралів настає горобина ніч, а всі шляхи — у крові.

Комплексно **ландшафт** виглядає так: У церкві (вказівка на «хорали» — *рід релігійних співів латинською мовою в католицькій чи протестантських церквах*) перед олтарем стоїть молодий, котрий пристрасно чекає на свою наречену для здійснення шлюбної церемонії. Молодий або хтось інший (той же автор) закликає відчинити двері храму, оскільки наречена з'явилася, стоїть за дверима й готова підійти до молодого. У чеканні на молоду все завмирає на найвищій точці напруження, і в першу чергу завмирає молодий (*«Очі, серце... Стали»*).

Заклик-рефрен *«Одчиняйте двері»* вказує на пристрасне бажання, прагнення, прийняття, сильну потребу, потяг до революції-нареченої. Його повторюваність є різновидом навіювання, створення мимовільного, асоціативного відчуття зображуваного.

Наречена-революція, можливо, одягнена у червоне, з'являється, і необоротними **наслідками її появи** є горобина ніч (символ грізного наростання чогось, тривоги, втрати й смерті), закривавлені шляхи (образ кривавого весілля нагадує створену приблизно в цей час п'єсу «Криваве весілля» іспанського поета й драматурга Федірко Гарсія Лорки, в якій це свято також перетворюється на моторошну різанину) й незвичайний дощ, котрий іде... незриданими сльозами (сльози — символ плачу, жалоби й втрати, тим паче незриданні) й тьмами (наприклад, у контексті Біблії це слово вказує на події кінця світу й Божого суду).

«Не слід думати, що Тичина зневірився в революції або що в його особі маємо її суворого дискутанта. Ні. Тичина приймав революцію, але не виносив її жахів. Досить згадати Горького, що водночас обурювався проти всякого терору — білого чи червоного» (В.Стус)

Отже, граничне ідеалізування революції 1920-х у ліриці Тичини поєднано з визнанням катастрофічності її наслідків для української нації.

У статті *«Феномен доби (сходження на Голгофу слави)»* Василь Стус писав: *«Доля Тичини воістину трагічна. В історії світової літератури, мабуть, не знайдеться іншого такого прикладу, коли б поет віддав половину свого життя високій поезії, а половину — нещадній боротьбі зі своїм геніальним обдаруванням...»*

У страшну добу сталінських репресій одних письменників розстріляли, других — зіслали в концтабори, третіх розтлили. Тичину репресували визнанням. Покара славою — одна з найновіших і найефективніших форм боротьби з мистецтвом.

Хто ж єси, Тичино? Без сумніву, геніальний поет. І — геніальний блазень. Живіший од живих і мертвіший мертвих. Його трагедія відбила трагедію його рідного народу. І вже тому він є часткою історії свого народу»

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЗАКІНЧЕНА

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

microworld.com